

Vyšetřování členů Národní obce fašistické v únoru 1933

Pavel Baloun

V noci z 21. na 22. ledna 1933 zaútočila skupina členů Národní obce fašistické (N.O.F.)¹ pod vedením bývalého důstojníka čs. armády Ladislava Kobsinka na brněnská kasárna v Židenicích.² O této události bylo napsáno již mnoho,³ avšak vyšetřování funkcionářů N.O.F., které následovalo a jež probíhalo téměř na celém území ČSR, doposud pozornosti badatelů unikalo.⁴ Vzhledem k tomu, že N.O.F. měla na počátku 30. let v jihočeském regionu vcelku silné a stabilní pozice, přirozeně se toto vyšetřování nevyhnulo ani čelným představitelům N.O.F. na jihu Čech.

¹ V české historiografii je všeobecně – až na výjimky – rozšířena zkratka ve tvaru NOF. Většina dochovaných archivních pramenů však užívá zkrácené formy N.O.F. Proto jsem rozhodl přiklonit se spíše k této variantě.

² Seznam útočníků viz Národní archiv (dále NA), fond Prezidium ministerstva vnitra (dále PMV), sign. 225-736-1. Srv. Pejčoch, Ivo: Židenický puč. *Historie a vojenství* 4, 2006, s. 35.

³ Tzv. Židenickému puči se věnovalo velké množství autorů. Od roviny spíše beletristické až po odbornou. Jako zástupce prvně jmenovaného žánru uvádím knihu M. Moulise (Moulis, Miloslav: *Tajné heslo granát*. Praha 1973). Co se týče druhé skupiny, musím jmenovat práce T. Pasáka (Pasák, Tomáš: *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999), M. Gregoroviče (Gregorovič, Miroslav: *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995) a dalších: Blodig, Vojtěch: *Puč v Židenicích a Národní obec fašistická v roce 1933*. *Paginae historiae* 3, 1995, s. 140–160; Holásek, Roman: *Židenický puč*. Diplomová práce FF UK, Praha 1997; Hornová, Hana: *K fašistickému pokusu o puč Židenicích 22. 1. 1933*. *Revue dějin socialismu* 1, 1970, s. 85–102; Klimek, Antonín – Hofman, Petr: *Vítěz, který prohrál*. Praha 1995; Kučera, Bohumil: *Brněnský puč roku 1933 před státním soudem*. *Právněhistorické studie* 21, 1978, s. 85–111; Massová, Dana: *Národní obec fašistická na Bučovicu za první republiky*. Bakalářská práce FF MU, Brno 2007; Moulis, Miloslav: *Vzestup a pád generála Gajdy*. Třebíč 2000; Pejčoch, Ivo: *Židenický puč*. *Historie a vojenství* 4, 2006, s. 20–36; Výkoupil, Libor: *Fašistický puč na židenická kasárna v roce 1933*. *Forum Brunense* 5, 1993, s. 121–136. Dále viz Gajanová, Alena: *Dvojitá tvář*. Z historie předmnichovského fašismu. Praha 1962; Kelly, David: *The Czechs Fascist Movement 1922–1942*. New York 1995.

⁴ Pouze jediná práce věnuje vyšetřování na Strakonicku jistou pozornost: Voldřichová, Kateřina: *Národní obec fašistická v politickém okrese Strakonice v období hospodářské krize (1930–1934)*. Diplomová práce PeF UJEP, Ústí nad Labem 2002. Avšak ku škodě

Jednou z prvních reakcí úředních orgánů v Čechách na Židenický puč bylo vydání přísně důvěrného oběžníku prezidiem Zemského úřadu v Praze dne 25. ledna 1933. Podle tohoto dokumentu „*prostředí, v němž úmysl k zločinnému podniku uzrál, přivoděno bylo vytrvalou a záměrnou agitací vedoucích osob Národní obce fašistické a zejména tím, že řečníci na fašistických schůzích využívají dnešní hospodářské tísně, štvouce soustavně lid k odporu proti dnešnímu vládnímu a hospodářskému zřízení a proti státním činitelům*“. V oběžníku se také nařizuje příslušným úřadům, aby „*v žádném případě nepovolovaly shromáždění pod širým nebem a průvody, o jichž povolení zažádaly osoby organizované v Národní obci fašistické nebo osoby zřejmě tomuto směru oddané, a aby až na další veřejná shromáždění lidu v uzavřených místnostech zmíněnými osobami ohlášená nebraly na vědomí a jich pořádání s ohledem na veřejnou bezpečnost a veřejné blaho bezpodmínečně zakazovaly*“⁵.

Zemský úřad v Praze si však dobře pamatoval situaci z počátku třicátých let (1931–1932), kdy byly projevy N.O.F. úřady také velmi omezeny a fašisté je přesto dokázali obejít pořádáním schůzí důvěrných, o jejichž konání nemuseli dávat vědět úředním orgánům.⁶ Proto bylo příslušným úřadům dále nařizováno postupovat proti těmto schůzím s největší přísností s odkazem na starší oběžníky, zejména dva oběžníky prezidia Zemského úřadu. První, č. 26044 z 9. července 1931, se týkal „*úřední intervence na schůzích N.O.F.*“. Na fašistické schůze měl být vyslán jeden zkušený stenograf nebo dva úředníci, aby se schůze pečlivě a pravdivě zaznamenala. Do té doby se totiž stávalo, že úřední záznamy ze schůzí se neshodovaly se zprávami od informátorů v řadách N.O.F.⁷ Ve druhém oběžníku, č. 131 ze 7. ledna 1932, který se týkal důvěrných schůzí N.O.F., Zemský úřad v Praze nabádal jemu podřízené úřady okresní, aby se nebalily zakročít při důvěrných schůzích českých fašistů a pokud někdo z účastníků nebude mít povinnou pozvánku, mohou schůzi rozpustit.⁸

věci se autorka nepokoušela zjistit výsledky celého šetření na území jižních Čech, nýbrž pouze stručně popisuje zásahy Okresního úřadu ve Strakonících v této souvislosti.

⁵ Státní okresní archiv (dále SOKA) České Budějovice, fond Okresní úřad České Budějovice (dále OÚ ČB), presidiální spisy (pres.), kart. 40, oběžník prezidia Zemského úřadu Praha č. 3307 z 25. ledna 1933.

⁶ Těchto schůzí se dle zákona mohli účastnit jen lidé s pozvánkou. Fašisté byli při obcházení formalit úspěšní, protože před vchodem do místnosti, v níž se schůze konala, rozdávali pozvánky. Úřední kontrola si toho občas všimla a následně zmíněné schůze zrušila, aby s jejich svolavatelí vedla trestní řízení. Výše trestů se pohybovala v rozmezí několika dnů vězení až po lehkou finanční pokutu. Z jihočeských funkcionářů N.O.F. byli za nepovolené konání důvěrných schůzí souzeni např.: Jan Šimák (z Okresní rady N.O.F. Volyně), Jan Hradský (tamtéž), Josef Vrána (Okresní rada N.O.F. Horažďovice), Miloš Svoboda (tajemník Krajské rady N.O.F. České Budějovice) a další.

⁷ SOKA Písek, OÚ Písek, pres., kart. 57, oběžník prezidia Zemského úřadu Praha č. 131 ze 7. ledna 1932

⁸ SOKA Strakonice, OÚ Strakonice, pres., kart. 40, oběžník prezidia Zemského úřadu Praha č. 26044 z 9. července 1931.

Hlavní zásah do chodu a činnosti N.O.F. v jižních Čechách provedl až pracovník Policejního ředitelství v Praze policejní rada Miloslav Preininger, který dostal za úkol zahájit v jihočeském regionu šetření s čelními funkcionáři N.O.F. a k ní přidružených organizací, zejména paramilitárních Junáků N.O.F.⁹

Již těsně po vzniku Československé republiky se na Českobudějovicku začala ozývat skupina radikálních nespokojenců-nacionalistů vydávající periodikum *Palcát*. V první polovině dvacátých let zde vznikla odbočka Národního hnutí, tedy organizace, jíž lze považovat za prapředka N.O.F. Její sílu dokládá vydávání vlastního listu s názvem *Náš cíl*, který byl tištěn v Třeboni. K dalším aktivitám se řadilo vydávání antisemitských brožur a dalších tiskovin. Jejich autorem byl budějovický obchodník J. Cibuzar (později kolaborující s německými okupanty¹⁰), jenž je přibaloval svým zákazníkům ke zboží. Tento muž měl navíc poměrně dobré kontakty s místními představiteli národně demokratické strany.¹¹

V létě 1923 došlo v Českých Budějovicích k ostřejšímu střetu mezi příslušníky Národního hnutí a místními členy Československé strany socialistické. Vyřešil ho až rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích.¹² Ve výše uvedeném roce došlo také k založení místní odbočky Československých fašistů, což byla další z organizací předcházejících založení N.O.F. v březnu 1926.¹³ Pro období od března do června 1926, kdy došlo ke vzniku budějovické Jednoty¹⁴ N.O.F.,¹⁵

⁹ Kořeny fašistických polovojských oddílů lze vystopovat již u hnutí, jež předcházela N.O.F. – Národní hnutí, Červenobílí a Českoslovenští fašisté –, která je od nich zdědila a následně rozšiřovala. Původní název Omladina se po tzv. Sázkavské aféře – přepadení vily, v níž pobýval ministerský rada Vorel, skupinou fašistů v srpnu 1927 – změnil na Obranu N.O.F. Na podzim 1931 byla vytvořena organizace Junáků N.O.F., která se v podstatě po půl roce své existence stala terčem policejního vyšetřování. Policejní orgány měly silné podezření, že Junáci N.O.F. mají být v budoucnu určeni k provedení fašistického převratu a za tímto účelem provádějí vojenská cvičení, včetně cvičných střelb. Přes tento tvrdý zásah do struktury celé organizace některé oddíly Junáků N.O.F. vykazovaly známky činnosti až do ledna 1933. NA, PMV, 1925-1930, sign. X/F/3 až X/F3/1(225-373 až 378), PMV 1931-1935, sign. X/F/3 – X/F/3/2 (225-727 až 737)..

¹⁰ Jan Cibuzar se v době Protektorátu Čechy a Morava společně s Janem Pavlíkem a Karlem Zajíčkem zapojil do kolaborantské činnosti v rámci Národního říjnského kulturní jednoty. Justin, Petr: Čtyři příběhy: kolaboranti před MLŠ v Českých Budějovicích. In: Kolaborace. Kolaborace? Kolaborace! Sborník příspěvků z vědecké konference konané v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích dne 5. května 2006, České Budějovice 2007, s. 83.

¹¹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky (AKPR), T 636/26, pořadací číslo (p. č.) 45.

¹² Dva socialisté byli odsouzeni ke 14 dnům vězení za provokaci na schůzi Národního hnutí pořádané 6. července 1923 v Českých Budějovicích. NA, PMV, sign. 225-50-22.

¹³ Národní republika, 5. 10. 1923, č. 40, s. 2.

¹⁴ Předně je nutné osvětlit organizační strukturu N.O.F.: vrcholným orgánem politického hnutí N.O.F. se v r. 1926 stalo Direktorium. Na nižším stupni organizační sítě stály krajské výbory (později krajské rady) v zásadě kopírující volební kraje a jim podřízené výbory okresní (později okresní rady). Nejnížší jednotku tvořily jednoty, v nichž se počít

se nepodařilo vyhledat informace týkající se činnosti fašistů v jižních Čechách. V témže roce se uvedené organizaci podařilo zajistit vydávání vlastních novin pod názvem Stráž národa.¹⁶ Rok následující, tj. 1927, přinesl nové rozšíření a rozmach N.O.F. v jihočeském regionu, a proto došlo k ustanovení Krajské rady N.O.F. České Budějovice, která zaštiťovala činnost několika okresních rad a desítek jednot. Pro sledování dalších řádek je podstatné, že pro N.O.F. v krizovém roce 1929 se na postu tajemníka/jednatele tohoto orgánu objevil zaměstnanec státních drah a synovec známého novináře z období druhé republiky J. Scheinosta¹⁷ M. Svoboda.¹⁸ Ve stejné době opustil řady N.O.F. dosavadní čestný krajský náčelník a bývalý kandidát do Národního shromáždění za Ligu proti vázaným kandidátkám C. V. Kříž, aby přešel do Stříbrného Národní ligu.¹⁹

S příchodem M. Svobody do českobudějovické Krajské rady N.O.F. je spojen zpočátku mírný, avšak v důsledku hospodářské krize na zemědělsky orientovaném jihu Čech takřka raketový vzestup sympatií obyvatelstva k fašistům. Jednoty rostly téměř neuvěřitelnou rychlostí i v oblastech, kde dříve N.O.F. nikdy nepůsobila – v politických okresech Týn nad Vltavou a Milevsko. Na konci r. 1932 již pod působnost krajské rady spadalo přibližně 13 okresních rad: České Budějovice, Hluboká nad Vltavou, Horažďovice, Husinec, Lomnice nad Lužnicí, Netolice,

členů až neuvěřitelně lišil – od několika jedinců až po stovky přispěvatelů. Například v rámci Okresní rady N.O.F. Vodňany existovala Jednota N.O.F. Utěšov se sedmi členy a také Jednota N.O.F. Vodňany čítající 120 osob. NA, PMV, sign. 225-373-4 a SOKa Písek, OÚ Písek, pres., kart. 59, seznam jednot patřící k Okresní radě N.O.F. (nedatováno, 1933).

¹⁵ Dne 30. června 1926 byla v Českých Budějovicích konána důvěrná schůze v sále U Hromádků za účasti člena Direktorია N.O.F. J. Tesárka. Do čela budějovické jednoty byl zvolen jistý Roedl a jednatelem se stal V. Mrvka. SOKa Strakonice, f. OÚ Strakonice, pres., kart. 43, opis Situační zprávy Krajské rady N.O.F. pro IX. volební kraj (dále jen situační zpráva) č. 17 (11. května 1931).

¹⁶ Stráž národa vycházela pouze necelý rok. Na její distribuci navázala Krajská rada N.O.F. pro IX. volební kraj České Budějovice sestavováním tzv. situačních zpráv, které obsahovaly pokyny pro jednotlivé jednoty i okresní rady patřící do působnosti Krajské rady N.O.F. České Budějovice; první číslo vyšlo 18. července 1930. V průběhu roku 1932 se jihočeští fašisté usnesli, že obnoví vydávání periodika Stráž národa a různými sbírkami a dary získali peníze na koupi tiskárny. Poté začali s tvorbou listu Český jih, později Fašistický jih. Dne 20. října 1933 byla Krajským soudem v Českých Budějovicích vyslovena přípustnost zastavení různých časopisů, na jejichž seznamu figuroval i Fašistický jih. SOKa České Budějovice, OÚ ČB, pres., kart. 41, prezidiální spis č. 44 140 a NA, Prezidium ministerstva vnitra (PMV), sign. 225-734-2.

¹⁷ O J. Scheinostovi viz Bednaříková, Eliška: Český klerofašismus 1924–1939. Bakalářská práce FF UK, Praha 2006; Večeřa, Pavel: Jan Scheinost – prominentní katolický novinář před Národním soudem. In: Marek, Pavel: Osobnost v církvi a politice. Brno 2006, s. 487–502; Rataj, Jan: O autoritativní národní stát. Praha 1997.

¹⁸ SOKa České Budějovice, OÚ ČB, pres., kart. 40, opis výslechu M. Svobody z 1. února 1933.

¹⁹ NA, PMV, sign. 225-734-2.

Písek, Strakonice, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vodňany a Volyně. V Milevsku byla pro vysokou početnost utvořena nová krajská rada. Jižním Čechám přikládal velký význam i vůdce N.O.F. Radola Gajda²⁰, o čemž svědčí i četnost jeho návštěv.

Rok 1932 však pro N.O.F. přinesl také zvýšenou pozornost úředních a policejních orgánů. Od května se v důsledku oběžníku Zemského úřadu v Praze počala vyšetřovat činnost Junáků N.O.F.,²¹ což postihlo i Krajskou radu N.O.F. České Budějovice, resp. Krajské náčelnictvo Junáků N.O.F. III – České Budějovice.²² V listopadu došlo k úřednímu zastavení činnosti další přidružené organizace Fašistická pomoc, která v sobě soustředila ženy-fašistky v řadách N.O.F.²³ Samozřejmě i to se promítlo do činnosti Krajské rady N.O.F., jejíž sestava na sklonku r. 1932 vypadala následovně:

Náčelník	Václav Panuška
Místonáčelník	Tomáš Janoušek
Tajemník	Miloš Svoboda
Pokladník	Antonín Uhlíř
Za Okresní radu N.O.F. České Budějovice	František Kohout
Za Okresní radu N.O.F. Hluboká nad Vltavou	Josef Jírovec
Za Okresní radu N.O.F. Písek	Theodor Vedam
Za Okresní radu N.O.F. Trhové Sviny	Martin Levý
Za Okresní radu N.O.F. Týn nad Vltavou	Karel Trůbl
Za Okresní radu N.O.F. Vodňany	Josef Princ

²⁰ Radola Gajda (vlastním jménem Rudolf Geidl) sloužil v československých legiích v Rusku. Po válce zastával až do svého odsouzení, degradace a odchodu z armády – tzv. Gajdova aféra – funkci náčelníka Hlavního štábu československé armády. V r. 1927 se stal vůdcem N.O.F. Klimek, Antonín – Hofman, Petr: Vítěz, který prohrál. Praha 1995.

²¹ SOKA Písek, OÚ Písek, pres., kart. 57, oběžník prezidia Zemského úřadu Praha č. 18 466 z 13. května 1932.

²² Zmíněné náčelnictvo Junáků N.O.F. se dále členilo na 12 okresních velitelství: 1 – Horažďovice, 2 – Strakonice, 3 – Volyně, 4 – Prachatice, 5 – Český Krumlov, 6 – Kaplice, 7 – České Budějovice, 8 – Třeboň, 9 – Jindřichův Hradec, 10 – Týn nad Vltavou, 11 – Vodňany a 12 – Písek. Často tato velitelství fungovala jen na papíře a realita byla značně odlišná. Přesto je možné říci, že fašisté v jižních Čechách byli velmi početní a pilně plnili pokyny svých vedoucích představitelů. Jen Okresní náčelnictvo N.O.F. č. 3 – Volyně disponovalo 14 oddíly (1 oddíl = 7 mužů). Pro srovnání: téhož čísla dosahoval počet oddílů z celého brněnského kraje. NA, PZÚ, sign. 207-618-3 a SOKA Strakonice, OÚ Strakonice, pres., kart. 43, opis rozkazu náčelnictva Junáků N.O.F. ze 13. dubna 1932.

²³ V oběžníku Zemského úřadu v Praze z 26. listopadu 1932 dostaly některé okresní úřady pokyn, aby dopoledne 28. listopadu 1932 zastavily činnost místních organizací Fašistické pomoci. Celý zátah pak zahájila domovní prohlídka v ústředí Fašistické pomoci v Praze. SOKA Strakonice, OÚ Strakonice, pres., kart. 42, oběžník prezidia Zemského úřadu Praha č. 44 735 z 26. listopadu 1932; NA, Prezidium policejního ředitelství v Praze (PP), 1931-1940, sign. P 85/23; NA, PZÚ, sign. 207-619-2.

Jižní Čechy nebyly jedinou oblastí, kde po Židenickém puči došlo k rozsáhlým domovním prohlídkám, výslechům a zatýkáním. Pokus o puč odstartoval celou plejádu policejních šetření s funkcionáři a členy N.O.F. Ve dnech 23. a 24. ledna 1933 došlo k 20 domovním prohlídkám fašistů v oblasti Moravské Ostravy – obce Moravská Ostrava, Svinov, Mariánské Hory a Kunčice.²⁴ Prohlídkám neunikli ani čelní funkcionáři N.O.F. v Praze a okolí. Zde došlo k rekordním 80 domovním prohlídkám, kde bylo nalezeno i značné množství zbraní nejrůznějšího druhu.²⁵ Policisté samozřejmě monitorovali i činnost N.O.F. na Moravě. Většina českých deníků věnovala pokusu o násilné převzetí moci značnou pozornost – lze říci, že do 30. ledna 1933, kdy se z A. Hitlera stal německý kancléř, plnily zprávy o aktech puče a jeho průběhu titulní strany všech novin bez rozdílu politické příslušnosti.

V takovéto situaci se na jih Čech vypravil téměř specialista na tehdejší české fašisty, v textu několikrát uvedený, policejní rada Miloslav Preininger, který si u členstva N.O.F. postupně vysloužil přezdívku „*Československý pilát*“. Za jeho výkon při únorovém vyšetřování mu pak jihočeští radikálové věnovali velmi ostrý, útočný článek ve Fašistickém jihu. Aby mohl vůbec vyjít, muselo být redakcí tohoto listu záměrně upraveno jméno na Preminger: „*Pan doktor [policejní rada Preininger] je zuřivý. Rozjíždí se sám po vlastech českých. Celý český stát proměnil se v policejní vyslýchárnu. Vězení se plní. (...) Spokojeně se navrácí do Prahy. Výčitky svědomí sice páli, ale pan doktor sobě myje ruce v nevinnosti a říká si, co vrchtichvosti [politici, resp. vládnoucí představitelé] chtěli, mají!*“²⁶

Podobně se na adresu policejního rady vyjadřovali němečtí nacionální socialisté, kterým se nelíbilo, že se policejní rada výrazně angažoval při vyšetřování jejich „*hákenkrojcerských spiknutí proti republice*“. Dále také napadali jeho nedávné povýšení na post šéfa zpravodajského oddělení.²⁷ Vzhledem k tomu, že kritika tohoto policejního úředníka přicházela z různých táborů vůči sobě nepřátelských, lze konstatovat, že svou práci pravděpodobně prováděl poctivě a svědomitě.

Dne 1. února 1933 započal M. Preininger svoji pout' po jižních Čechách v Českých Budějovicích domovními prohlídkami u představitelů místní Krajské rady N.O.F., sekretariátu a v redakci listu *Fašistický jih*. V jejich průběhu bylo zjištěno, že v přílehlé obci Plástovice se nedávno ustanovila místní organizace N.O.F. a jeden její člen v obci dokonce vykonává funkci starosty. Policejní rada ihned nařídil v Plástovicích provést domovní prohlídky u 6 zdejších funkcionářů N.O.F., při nichž byl nalezen materiál týkající se činnosti N.O.F. – převážně korespondence s Krajskou radou N.O.F. České Budějovice – a také dva střeby schopné revolvery. V Českých Budějovicích mezitím probíhaly výslechy s M. Svobodou, V. Panušskou, A. Uhlířem a dalšími členy krajské rady. Ve své zprávě, již Preininger

²⁴ Národní osvobození, 24. 1. 1933, č. 20, s. 2.

²⁵ Národní osvobození, 25. 1. 1933, č. 21, s. 2.

²⁶ SOKA České Budějovice, OÚ ČB, pres., kart. 40, opis článku (autor podepsán jako Josef Jasnovidec).

²⁷ NA, PMV, sign. 225-734-2, Der Tag, 26. 1. 1933.

1. února 1933 zaslal na Policejní ředitelství v Praze, také poukazoval na protokol z výslechu předsedy krajské rady V. Panušky, který tvrdil, že v době první světové války byl důvěrným přítelem prezidenta T. G. Masaryka.²⁸ První den bylo vykonáno celkem 14 domovních prohlídek, přičemž pouze dvě z nich se nesetkaly skladným výsledkem, tedy nálezem zakázaných tiskovin N.O.F., různého materiálu vzniklého činností N.O.F. v dané lokalitě – mimo jiné se našly i písemnosti svědčící o úzkém vztahu budějovických fašistů s pardubickým předákem a bývalým okresním soudcem V. Vážným²⁹ – či nálezem ilegálně držených střelných nebo jiných zbraní.

Následujícího dne 2. února 1933 přikročil M. Preininger k šetření v oblasti Trhových Svinů, kde provedl 7 domovních prohlídek, ve kterých se zaměřil především na činitele Krajské rady N.O.F. Martina Levého. Četníkům se podařilo nalézt i dva revolyery. Tímto dnem zároveň policejní rada prozatím ukončil vyšetřování v působnosti českobudějovického Okresního úřadu a rozhodl se, že třetího dne navštíví město Strakonice, kam ho vedly doposud zabavené materiály.³⁰

Ve dnech 1. a 2. února 1933 bylo v Českých Budějovicích, Plástovicích a Trhových Svinech provedeno 21 domovních prohlídek. Z tohoto čísla pouze 3 skončily neúspěchem. Při zbývajících 18 se našlo konkrétně neurčené množství spisového materiálu a 4 revolyery včetně 5 ostrých nábojů. Jeden z nich se našel i u starosty Plástovic, který – stejně jako ostatní vlastníci těchto zbraní – nepatřil mezi držitele zbrojního pasu. Výsledky se konaly převážně na Okresním úřadu v Českých Budějovicích, kde došlo k přibližně deseti výsledkům sem předvedených činitelů N.O.F.

Dne 3. února 1933 odvedli četníci spadající pod Okresní četnické velitelství ve Strakonících mnoho práce. Vykonali celkem 26 prohlídek u různých členů a funkcionářů N.O.F. Jejich nález byl obzvláště bohatý na střelné zbraně. Nejvíce se jich našlo u bývalého ruského legionáře J. Hronka, o němž získal M. Preininger hlášení, že svůj domácí zbrojní arzenál, jak lze bez přehánění nazvat jeho domácí sbírku zbraní, půjčoval různým příslušníkům N.O.F. a fašistickým členům střeleckých organizací. Rovněž u bratra bývalého krajského náčelníka Junáků N.O.F. V. Charváta byly nalezeny jak střelné tak chladné zbraně a tím vzniklo podezření, že je mohli mladí Junáci N.O.F. využívat při svém výcviku. Při výsleších bylo také

²⁸ SOKa České Budějovice, OÚ ČB, pres., kart. 40, opis hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 1. února 1933 a NA, PMV, sign. 225-734-2.

²⁹ NA, Ministerstvo spravedlnosti, Praha (1918-1953), kart. 12, presidiální spis 1307/31. Vojtěch Vážný – koncem dvacátých a počátkem třicátých let význačný fašistický funkcionář z východních Čech, kde pracoval jako okresní soudce – byl rovněž v souvislosti s Židenickým pučem zatčen dne 2. února 1933. Kotyk, Jiří: Kapitoly z dějin českého fašismu v Pardubicích – 18. Část. Zprávy Klubu přátel Pardubicka 6, 2004, č. 6. (dostupné online: <http://www.kpp.iipardubice.cz/1108936089-kapitoly-z-dejin-ceskeho-fasismu-v-pardubicich-18-cast.html>[13. 1. 2009])

³⁰ SOKa České Budějovice, OÚ ČB, pres., kart. 40, opis hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 2. února 1933.

zjištěno, že zdejší poštovní zaměstnanec E. Friedl pracující v telefonní centrále „odposlouchával veškeré telefonické rozhovory“ a pokud se týkaly fašistů, okamžitě je hlásil přednostovi místního poštovního úřadu a příslušníkovi N.O.F. V. Kömerovi. Dále bylo na strakonickém okresním úřadě vyslechnuto 13 představitelů N.O.F. ze soudních okresů Strakonice a Volyně, kde se vyšetřování také provádělo.³¹

Ani čtvrtý den tvrdé práce neznamenal pro M. Preiningera oddych, spíše naopak. Dne 4. února 1933 bylo provedeno nejvíce – 50 – domovních prohlídek za jediný den šetření v oblasti jižních Čech. Četníci ohledali domy v soudních okresech Strakonice, Volyně a Horažďovice. V porovnání s jinými oblastmi jižních Čech se našlo obrovské množství ilegálně držených zbraní a munice. Policiejnímu radovi se rovněž podařilo zabavit cenné dokumenty o činnosti Junáků N.O.F. Vyjadřuje se k nim v části své zprávy, týkající se Židenického puče: „*Za takovýchto okolností [neustálé fašistické agitace] nelze se pak diviti, že poštvaný venkovský lid jest schopen na rozkaz Vůdce Gajdy nebo jiných fašistických předáků vystoupiti i se zbraní v ruce proti čl. armádě, bezpečnostním orgánům, aby bylo dosaženo konečného cíle fašismu, tj. nastolení fašistické diktatury.*“³²

Až 5. února 1933 pravděpodobně došlo k odpočinku a načerpání nových sil – snížila se intenzita výslechů a prohlídek. Svědčí o tom také krátké hlášení, které se omezuje na výčet osob, jež byly v tento den vyslechnuty – jednalo se o pět čelných agitátorů N.O.F. v soudním okrese Horažďovice. Ve své zprávě pro nadřízené M. Preininger zmiňuje zejména skutečnost, že fašisté dostávali důvěrné písemné rozkazy, které měli po přečtení spálit. Na základě tohoto faktu řadil N.O.F. mezi ilegální organizace s protistátní činností.³³

Celkové výsledky šetření v politickém okrese Strakonice shrnuje tabulka:

Den	Prohlídky	Výslechy	Pušky + + náboje	Pistole + + náboje	Bodá- ky	Šavle
3. únor 1933	26	13	7 + 202 ³⁴	4 + 105	6	2
4. únor 1933	50	2	5 + 19	6 + 20	1	2
5. únor 1933	0	5	0	0	0	0
Celkem	76	20	12 + 221	10 + 125	7	4

Z výsledků je zřejmé, že členstvo N.O.F. v politickém okrese Strakonice bylo hodně radikální a početné. Počet palných a chladných zbraní – nelegálně držených – lze označit přinejmenším za úctyhodný. Vezme-li se pak ještě v úvahu, že téměř polovinu z nich u sebe přechovával legionář J. Hronek, je výsledek ohromující.

³¹ SOKA Strakonice, OÚ Strakonice, pres., kart. 43, hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 3. února 1933.

³² SOKA Strakonice, OÚ Strakonice, pres., kart. 43, hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 4. února 1933 a NA, PMV, sign. 225-734-2.

³³ SOKA Strakonice, OÚ Strakonice, pres., kart. 43, hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 5. února 1933 a NA, PMV, sign. 225-734-2.

Ve dnech 6. a 7. února 1933 pokračoval M. Preininger ve vyšetřování a soustředil se na činnost N.O.F. v politickém okrese Písek zahrnující soudní okresy Písek, Vodňany a Mirovice. Výsledné číslo domovních prohlídek se zastavilo na 36, z nichž pouze 3 vyzněly naprázdno. Policejní rada byl opět konfrontován s podezřením, že členy střeleckých organizací byli i fašisté, kteří se v nich cvičili ve střelbě. Proto se rozhodl nařídit úřední revizi zbraní Národních gard. U jednoho ze členů oddílu Junáků N.O.F. při domovní prohlídce našel vojenský záznam „o střelbě z pušky, pistole, lehkého kulometu“ a instrukci o hodů granátem. Na Okresním úřadě v Písku bylo provedeno 21 výslechů členů a hlavně funkcionářů N.O.F.³⁵ Výsledek šetření v politickém okrese Písek opět shrnuje tabulka:

Den	Prohlídky	Výsledky	Pušky + + náboje	Pistole + + náboje	Bodáky
6.–7. únor 1933	36	21	3	2 + 8	1

Následující dva dny, 8. a 9. únor 1933, se dají – se zřetelem k intenzitě úkonů – chápat jako oddechové. Vyšetřující policejní rada se soustředil na členskou základnu N.O.F. v politickém okrese Týn nad Vltavou. Ve své zprávě, odeslané Policejnímu ředitelství v Praze, zejména upozorňoval na činnost místního děkana J. Koubka, který byl fašisty jmenován čestným členem N.O.F.³⁶ Po vykonaných výslechích se M. Preininger rozhodl podat na dva zdejší činitele N.O.F. trestní oznámení.³⁷ Vyjádřeno v číslech vypadalo šetření ve vltavotýnském okrese takto:

Den	Prohlídky	Výsledky	Pušky + + náboje	Pistole + + náboje	Boxery
8.–9. únor 1933	12	8	1	1 + 5	1

Dalších několik dnů se M. Preininger zdržoval v oblasti Sušicka, jež nepatří do působnosti jihočeského kraje. Okresní rada N.O.F. Sušice sice původně vznikla jako součást Krajské rady N.O.F. České Budějovice, ale po vzestupu fašismu v západních

³⁴ K tomuto počtu je ještě nutné přičíst dalších 115 ostrých nábojů různého určení.

³⁵ SOKa Písek, OÚ Písek, pres., kart. 59, hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 7. února 1933 a NA, PMV, sign. 225-734-2.

³⁶ SOKa České Budějovice, OÚ Týn nad Vltavou, pres., kart. 17, hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 9. února 1933 a NA, PMV, sign. 225-734-2.

³⁷ Jedním z nich byl náměstek primátora města Týn nad Vltavou E. Pisinger, jenž se v době Protektorátu Čechy a Morava stal členem kolaborantské organizace Vlajka a po válce byl odsouzen Mimořádným lidovým soudem v Týně nad Vltavou k trestu smrti a popraven. Nikrmajer, Leoš: Emil Pisinger – portrét vltavotýnského kolaboranta. Výběr 35, 1998, s. 99–102.

Čechách byla vyjmuta z podřízenosti radě a stala se základním kamenem nově vytvořené Krajské rady N.O.F. Plzeň.³⁸ Přesto si neodpustím uvedení několika informací týkajících se tamějšího vyšetřování. V Sušici a přilehlých obcích měli své domovy nejradikálnější členové N.O.F. v jihozápadních Čechách. Mezi známější události patří tvrdý střet mezi fašisty a sociálními demokraty v Čimicích,³⁹ jenž nepatřil mezi ojedinělé případy. Ovšem domovní prohlídky u sušických fašistů prokázaly, že též psali anonymní dopisy určené zdejšími četníkům.⁴⁰ I policejní rada upozorňoval na radikální povahu příslušníků fašistického hnutí na Sušicku, kteří „*se nelekají toho nejhoršího a trestuhodného činu při provedení svých nekalých záměrů*“.⁴¹

Posledním počinem M. Preiningera na jihu Čech byly dodatečné domovní prohlídky u funkcionářů Krajské rady N.O.F. České Budějovice a Okresní rady N.O.F. Strakonice, které četníci vykonali ve dnech 15. (Strakonicko) a 16. (České Budějovice) února 1933. V jejich důsledku nechal policejní rada zatknout 5 členů

³⁸ Okresní rada N.O.F. v Sušici vznikla 2. března 1931 a do své podřízenosti získala dosavadní jednoty vzniklé na území sušického politického okresu. Dne 1. srpna 1931 pak definitivně přešla pod vedení Krajské rady N.O.F. Plzeň. Výslechy sušických činovníků N.O.F. však toto popírají. Zdejší fašisté totiž o sobě tvrdili, že jsou podřízeni přímo R. Gajdovi a nikoli zmiňované západočeské krajské radě. NA, PMV, sign. 225-734-2.

³⁹ Dne 12. března 1932 se v Čimicích – několik kilometrů od Sušice – konala veřejná schůze Československé sociálně demokratické strany dělnické za účasti poslance Národního shromáždění ČSR Vojty Beneše. Vše mělo probíhat v poklidné atmosféře; o schůzi se ale několik dní předem doslechli členové Okresní rady N.O.F. a nařídili svému oddílu Junáků, aby „*jejich [sociálně demokratické] křovácké útoky na fašisty*“ zlomil. Zvolili vyzkoušenou taktiku: nebylo to poprvé, co se fašisté z jihozápadu Čech pokoušeli napadnout poslance – Rudolf Beran se stal terčem dokonce několikrát. Několik hodin před schůzí nenápadně zaujali v sálu výhodné pozice a čekali. Večer začala schůze sociálních demokratů. Zdejší fašističtí funkcionáři Junáků N.O.F. mezitím seděli na pečlivě vybraných místech. Schůze zpočátku probíhala v poklidu. Avšak v závěru začali sociální demokraté zpívat *Práci čest*, na což fašisté ihned odpověděli pískotem a zpěvem jejich hymny – písně *Hej Slované*. Poté se začali lidé zvedat a odcházet. To ale byl impuls pro krajského náčelníka Junáků N.O.F. pro plzeňský kraj, legionáře a starostu obce Žichovice v jedné osobě F. Kojzara, který se zvedl a mrštíval svou pivní sklenici přímo do davu. Na jeho pokyn se přidali další – okresní náčelník Junáků A. Kadlec a náčelníci jednotlivých oddílů. Kromě pivních sklenic létaly vzduchem i tácky, a tak se většina návštěvníků snažila přirozeně zachránit úprkem ze sálu, kde zůstal ležet těžce zraněný dělník. Vojta Beneš okamžitě zavolal sušické četníky a celá událost skončila zatčením útočníků, jejich následnou vazbou a zaslouženým trestem. NA, PP,1931-1940, sign. P 85/11.

⁴⁰ Pro dokreslení cituji jeden z několika výhruzných dopisů: „*Nevyšímej se fašistů! Ortel nad Vámi je hotov. Vodpráskneme Vás. Nám neuniknete. Zlomíme Vám vaz. Vraha ze Žihobec jste nevyšťourali. Na fašisty jste se vytáh. Ať Vás nikde není vidět venku. Pomstíme se Vám. V knize jste už zapsán. Už se to o Vás ví, jaký jste mizera. Zpravodajství*“ NA, PMV, sign. 225-734-2.

⁴¹ Tamtéž.

krajské rady: J. Jírovce, F. Kohouta, F. Krále, M. Svobodu a A. Uhlříře. Jmenované dodal do soudní vazby u Krajského soudu v Českých Budějovicích. Následovala trestní oznámení a návrh na uvalení řádné vyšetřovací vazby.⁴²

Celé vyšetřování pak velmi tvrdě zasáhlo a omezilo činnost N.O.F. v jihočeském regionu. Některé pikantní události se staly i terčem novinových článků, z nichž zejména národně socialistický tisk žádal zakázání fašistických organizací v oblasti Netolicka a jinde.⁴³ Také vysoké množství domovních prohlídek v oblasti Volyňska tehdejší deníky reflektovaly, přičemž poukazovaly na skutečnost, že v těchto místech se členové N.O.F. rekrutovali především z úředníků a jiných státních zaměstnanců.⁴⁴ Poměrně překvapující reakce na vyšetřování sušických radikálů vyšla v katolických *Lidových listech* 14. února 1933: „*Zdá se, že na okraji přísných opatření státní správy bují denunciantství, místní nenávisť a šplhounství, které úřadům označuje za fašistu každého nepohodlného a nenáviděného člověka.*“⁴⁵ Celý článek je nepřímo namířen proti okresnímu hejtmanovi Bočkovi ze Strakonice, který vůči fašistům a jejich pomáhačům či sympatizantům – nejvíce z řad národní demokracie – vždy postupoval naprosto nekompromisně, čímž se v jejich očích stal ztělesněním všeho zlého. Nejvíce pozornosti však na stránkách novin získali činitelé Krajské rady N.O.F. České Budějovice.⁴⁶ Regionální tiskoviny pak specifikovaly další podrobnosti týkající se činnosti jihočeských fašistů.⁴⁷

Konečné výsledky cesty M. Preiningera vypadají následovně:

Politický okres	Domovní prohlídky	Výsledky	Pušky + + náboje	Pistole + + náboje	Chladné zbraně
České Budějovice	21	10	0	4 + 5	0
Strakonice	86	20	12 + 221 ⁴⁸	10 + 125	13 ⁴⁹
Písek	36	21	3 ⁵⁰	2 + 8	1
Týn nad Vltavou	12	8	1	1 + 5	1
celkem	155	59	15 + 221	17 + 143	15

⁴² SOkA České Budějovice, OÚ ČB, pres., kart. 40, hlášení M. Preiningera adresované Policejnímu ředitelství v Praze ze dne 16. února 1933 a NA, PMV, sign. 225-734-2.

⁴³ Národní osvobození, 4. 2. 1933, č. 31, s. 3.

⁴⁴ Národní osvobození, 9. 2. 1933, č. 36, s. 3.

⁴⁵ NA, PMV, sign. 225-734-2; Lidové listy, 14. února 1933.

⁴⁶ Národní osvobození, 10. 2. 1933, č. 37, s. 2.

⁴⁷ Například lednová a únorová čísla Jihočecha či Jihočeských listů pravidelně přinášela zpravodajství ohledně policejního šetření.

⁴⁸ Viz poznámka 33.

⁴⁹ Číslo obsahuje 7 bodáků, 4 šavle, 1 boxer a 1 dýku.

⁵⁰ V Písku byla dále nalezena 1 ilegálně držená poškozená puška.

Z tabulky zřetelně vyplývá, že jihočeští fašisté byli značně ozbrojeni – celkem se u nich zabavilo 32 střelných zbraní s 479 náboji. To je dokonce větší počet, než s jakým se fašisté odhodlali k přepadení brněnských kasáren. Otázkou zůstává k jakému účelu se tyto zbraně využívaly. Jednou z možných variant by mohl být výcvik místních oddílů Junáků N.O.F., ale žádné důkazy se nenašly.

Dosavadní čilá aktivita Krajské rady N.O.F. České Budějovice byla ochromena. O její oživení se postaral až vznik místních výborů Národní fronty – radikální nacionalistické organizace vedené vysokoškolským profesorem Františkem Marešem. Ve dnech 22. a 30. dubna 1934 se konaly dvě ustanovující schůze organizačního výboru Národní fronty v Českých Budějovicích za přítomnosti R. Gajdy. Vytvořený výbor sestával z bývalých vyšetřovaných činitelů N.O.F. a dalších osob: J. Jírovec, J. Buštyř, M. Levý, M. Trnka (budoucí poslanec Národního shromáždění ČSR za N.O.F.), M. Svoboda⁵¹, F. Král, A. Uhlíř, E. Kouba, E. Novák a jistý Nováček.⁵²

V budoucnu se však N.O.F. od Národní fronty odloučila a při volbách do poslanecké sněmovny v r. 1935 vytvořila samostatnou kandidátní listinu. Volby přinesly N.O.F. nečekaný úspěch v podobě 2% hlasů voličů a tím i zisk 6 mandátů. Za oblast jižních Čech se novým poslancem stal zmíněný M. Trnka, který se jako jihočeský vedoucí přidružené organizace Hospodářská svépomoc soustředil na hospodářské a sociální otázky. Během dvou let tedy N.O.F. nejen opět obnovila svou činnost na území jižních Čech, ale dokonce se jí zde podařilo obdržet rekordní počet hlasů ve volbách, což ukazuje s jakou pružností a odhodlaností pracovalo vedení Krajské rady N.O.F. České Budějovice. Ostatně radikálnost místních fašistů odhaluje i jejich činnost v době tzv. druhé republiky a Protektorátu Čechy a Morava.⁵³

Policejní šetření, které vedl M. Preininger, obsahuje mnohé badateli dosud málo oceňované informace. Často se úřední orgány o existenci jednot N.O.F. v daném prostoru dozvěděly až prostřednictvím tohoto šetření, proto jsou materiály získané při domovních prohlídkách u českých fašistů velmi důležitým pramenem informací. Také výsledky řadového členstva i funkcionářů N.O.F., ze kterých se lze dozvědět motivační důvody jedinců pro vstup do N.O.F., představují podstatný zdroj k poznání činnosti marginálních opozičních proudů v Československu.

⁵¹ Bývalý vůdce Krajské rady N.O.F. České Budějovice M. Svoboda byl za svou aktivitu ve fašistické organizaci propuštěn ze zaměstnání „*bez nároku na zaopatřovací platy*“, když se jeho jednáním zabýval v červnu 1933 „*disciplinární sbor I. instance u ředitelství státních drah v Plzni*“. Archiv Národního muzea, fond Václav Choc, kart. 9, výstřižek z listu Hraničář (orgán Národní jednoty severočeské), článek „*Min. železnic hlásí novou praksi?*“ (nedatováno, 1933).

⁵² SOKA České Budějovice, OÚ ČB, pres., kart. 42, hlášení Městského policejního úřadu České Budějovice z 2. května 1934.

⁵³ Níkrmajer, Leos: České fašistické hnutí v Českých Budějovicích. Jihočeský sborník historický 68, 1999, s. 217–236.

Zusammenfassung

Die Untersuchung der Mitglieder der Národní obec fašistická (Nationalen Faschistischen Gemeinde) im Februar 1933

Der Artikel behandelt die Teilfolgen des Židenicer Putsches – die polizeiliche Untersuchung auf dem Gebiet Südböhmens im Februar 1933, die der Polizeibeamte Preininger leitete. Der Autor geht aus dem im Nationalarchiv und in den südböhmischen Bezirksarchiven bewahrten Material aus und ergänzt es mit den Informationen aus der zeitgemäßen Tagpresse. Seine Aufmerksamkeit widmet er vor allem dem Durchlauf und den Ergebnissen der einzelnen Untersuchungen, die aus den Hausdurchsuchungen und Anhörungen der Funktionäre der Nationalen Faschistischen Gemeinde in der gegebenen Lokalität bestand. Auf Grund deren wurden die Übersichtstabellen eingerichtet und es ging zu Tage aus, dass die Faschisten eine Menge von unzulässigen Waffen im Besitz hatten. In der Einleitung beschreibt der Autor ausführlich die Entstehung und nachfolgende Tätigkeit der faschistischen Organisationen im Region im gesamtstaatlichen Zusammenhang. Zum Schluss widmet er seine Aufmerksamkeit der nächsten politischen Richtung der Nationalen Faschistischen Gemeinde und bestrebt sich festzusetzen, was für Auswirkung die genannte Untersuchung auf die Mitgliederbasis hatte.

Annotation

The Police Investigation into the Members of the „Národní obec fašistická“ („National Association of Fascists“) in February 1933

The author provides a detailed account of the police investigation into persons from the region of south Bohemia who were members of the „Národní obec fašistická“ („National Association of Fascists“) in the period after the attack on the Židenice barracks in January 1933.